

แนวทางการพัฒนาสถานีโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเล สาบสงขลา

THE DEVELOPMENT OF COMMUNITY TELEVISION STATION IN SONGKHLA LAKE BASIN

Received: July 8, 2019

Revised: October 6, 2019

Accepted: October 8, 2019

กรกฎ จำเียร*

Korrakot Chamnian*

กมลรัฐ อินทรทัศน์**

Kamolrat Intaratat**

ปิยฉัตร ล้อมชวการ***

Piyachat Lomchavakarn***

* นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

* Ph.D. Student, Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

* Email: ton4230010@gmail.com

** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

** Associate Professor, Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

** Email: kamolrat.int@stou.ac.th

*** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

*** Associate Professor, Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

*** Email: piyachat.lom@stou.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทของชุมชนที่เกี่ยวข้องและที่เอื้อต่อการจัดตั้งโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา 2) ศึกษาบริบทการสื่อสารของชุมชนที่เกี่ยวข้องและที่เอื้อต่อการจัดตั้งโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา 3) เสนอแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา การวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือ ประชากรจากพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา 2 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ทะเลน้อย และพื้นที่คาบสมุทรสทิงพระ จำนวน 140 คน โดยเลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มตัวอย่างที่ร่วมทำงานกับแกนนำในพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ส่วนเชิงคุณภาพใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อย และวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำทางความคิดและเป็นคณะแกนนำขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ จำนวน 14 คนจาก 2 พื้นที่ข้างต้น ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทของชุมชน มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่ปัญหาคือ การหลงลืมวิถีชุมชน และการขาดคนรุ่นใหม่ และชุมชนนิยมเปิดรับสื่อโทรทัศน์ 2) บริบทการสื่อสารของชุมชน กลุ่มแกนนำควรมีความเชี่ยวชาญที่หลากหลายและมีกลุ่มคนรุ่นใหม่เข้าร่วม ชุมชนต้องการรายการข่าว เนื้อหาด้านการพัฒนา ตามที่ชุมชนต้องการ เนื้อหาที่ส่งผลต่อความมั่นคงของชีวิตและอัตลักษณ์ของชุมชน 3) แนวทางในการบริหารจัดการ คือ (1) การบริหารตามแนวคิด “โพนตี ดังตี ดังน่าน” “โพน” เป็นเครื่องมือสื่อสารร่วมกันในพื้นที่มาแต่โบราณ (2) รูปแบบและเนื้อหารายการ ควรมาจากคณะทำงานชุมชน และ (3) การจัดหารายได้ คือ เงินบริจาค ค่าโฆษณาที่ส่งเสริมชุมชน และทุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

คำสำคัญ: สถานีโทรทัศน์ชุมชน, การพัฒนาสถานีโทรทัศน์ชุมชน, ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

Abstract

This research has the objectives 1) to study the context of the community that relates and helps the establishment of community television in Songkhla Lake Basin, 2) to study the context of community communication that relates and helps the establishment of community television in Songkhla Lake Basin, and 3) to propose the management guideline of community television station establishment to solve problems and develop The Songkhla Lake Basin. This research is mixed method. For quantitative method with survey, the population was 140 people from two areas of Songkhla Lake Basin, namely; Thale Noi area and Sathing Phra Peninsular. The samples came from people who worked with community leaders. The data was analyzed by descriptive statistics. For the qualitative method comprised focus group and in depth interview of 14 key informants who were are thought leaders and worked in community. After that, the data was analyzed with Content analysis. The result showed that: 1) community context was a variety of culture but people forgot the way of community and lack of participation of new generation. The community often open to television. 2) Community communication context, leaders should be experts in various dimensions and new generation should participate. The television programs was news program. The preferred content were developed as they desire, the content about sustainability and identity of community. 3) The management guideline were (1) to manage under a well-beaten two faced drum (Phon) concept which was loud and long-hitting. Phon was tool for communicating in Songkhla Lake Basin in the past, (2) pattern and content of program should come from community committees, (3) to earn income, there were donation, income from advertisement of community economy and fund from many organizations relating community.

Keywords: Community Television Station, Community Communication Development, Songkhla Lake Basin

บทนำ

“โทรทัศน์บริการชุมชน” เป็นรูปแบบหนึ่งของการให้บริการโทรทัศน์ดิจิทัล โดยคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ หรือ กสทช. ต้องการให้โทรทัศน์บริการชุมชนเป็นแหล่งเผยแพร่องค์ความรู้ ข้อมูลและเรื่องราวในชุมชน โดยการบริหารงานของคนในชุมชนเอง เพื่อให้คนในชุมชนได้พัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ด้วยหลักการของโทรทัศน์ชุมชนคือ เป็นของชุมชน ควบคุมโดยชุมชน และดำเนินการโดยชุมชน อย่างไรก็ตาม โทรทัศน์บริการชุมชนมีเงื่อนไขเข้มงวดกว่าโทรทัศน์บริการสาธารณะ กล่าวคือ ผู้ที่มีสิทธิขอใบอนุญาตต้องเป็นมูลนิธิ – สมาคมตามแต่ละภูมิภาคเท่านั้น ห้ามการนำเสนอโฆษณา แต่ต้องอาศัยเงินบริจาคจากผู้ชมหรือเงินสนับสนุนจาก กสทช. เป็นบางส่วนแทน ส่วนวิธีการคัดเลือกก็คล้ายกับโทรทัศน์บริการสาธารณะคือ กสทช. จะคัดเลือกจากใบสมัครของหน่วยงานที่ยื่นเข้ามาขอ (อิสริยะ ไพริพ่ายฤทธิ์, 2556)

ทั้งนี้ ในปี 2545 ชุมชนได้เรียนรู้ที่จะเป็นเจ้าของสิทธิ์คลื่นความถี่และได้ทดลองดำเนินงานโทรทัศน์ชุมชนผ่านคลื่นความถี่ที่มีในชุมชน โดย “บ้านนอกทีวี” ถือเป็นต้นแบบสำคัญของโทรทัศน์ชุมชนที่มีการบริหารงานโดยคนในชุมชน ผลิตโดยคนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ และในปี 2559 กสทช. ร่วมกับสหภาพโทรคมนาคมแห่งชาติ (International Telecommunication Unions: ITU) ได้ดำเนินการร่วมกันภายใต้การวิจัยเพื่อหาช่องทางดำเนินการสถานีโทรทัศน์ชุมชนให้มีความยั่งยืน มีการให้ทุนสนับสนุนการดำเนินงานสถานีโทรทัศน์ชุมชนโดยทำการทดลองออกอากาศผ่านช่องทางออนไลน์สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง อันประกอบด้วยสถานีโทรทัศน์ชุมชนพะเยาทีวี เป็นสถานีโทรทัศน์ชุมชนที่เน้นการนำเสนอข้อมูลและอัตลักษณ์ในพื้นที่จังหวัดพะเยาและจังหวัดใกล้เคียง สถานีโทรทัศน์ชุมชนอุบลราชธานี ดำเนินงานโดยมูลนิธิสื่อสร้างสุข เน้นนำเสนอข้อมูล ข่าวสารและสร้างเสริมสุขภาวะในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี และสถานีโทรทัศน์ชุมชนอันดามันมั่นคง ดำเนินงานในพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน ประกอบด้วยจังหวัดภูเก็ต จังหวัดพังงา จังหวัดกระบี่ และจังหวัดใกล้เคียง

การดำเนินงานสถานีโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ภาคใต้ มีเพียงสถานีโทรทัศน์ชุมชนทีวีอันดามันมั่นคงที่ได้รับทุนโครงการพัฒนาด้านแบบสถานีโทรทัศน์ในระบบดิจิทัลประเภทบริการชุมชน (community TV prototype station) จาก กสทช. และกำลังสร้างเสริมความร่วมมือในพื้นที่ชายฝั่งอันดามันรวมถึงนำเสนอข่าวสาร กิจกรรม และการพัฒนาทักษะการผลิตของคนในพื้นที่ชายฝั่งอันดามันอย่างต่อเนื่อง หากมองในพื้นที่อำเภอไทย และในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พบว่า ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ยังไม่มีสถานีโทรทัศน์ชุมชน ซึ่งจากการประชุมลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาครั้งที่ 3 (เสรี กลิ่นจันทร์, 2558) ได้มีข้อเสนอแนะระเบียบและมาตรการในภาพรวมของการจัดการลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา รวมถึงมีการรณรงค์เพื่อดูแลรักษา และเผยแพร่ข้อมูลลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยมีข้อเสนอแนะให้มีการใช้สื่อรูปแบบต่างๆ เช่น เว็บไซต์ (website) สถานีวิทยุกระจายเสียงลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และมีข้อเสนอที่สำคัญคือ ข้อเสนอในการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเพื่อตอบสนองต่อการรณรงค์ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา” จึงเป็นการศึกษาบริบทภายในชุมชน บริบทการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของชุมชนรวมถึงหน่วยงานในพื้นที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานีโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตื่นตัวกับการพัฒนาโทรทัศน์ชุมชนให้เป็นเครื่องมือของการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนที่เกี่ยวข้องและที่เอื้อต่อการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
- 2) เพื่อศึกษาบริบทการสื่อสารของชุมชนที่เกี่ยวข้องและที่เอื้อต่อการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
- 3) เพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเพื่อหาแนวทางพัฒนาสถานีโทรทัศน์ชุมชนเฉพาะพื้นที่ในเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ในช่วงปี 2560 ถึงปี 2561 เท่านั้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (mixed methods research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังรายละเอียดคือ

การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับบริบทพื้นที่ ลักษณะประชากร พฤติกรรมการเปิดรับและความต้องการสื่อของประชาชนในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา รวมทั้งการศึกษาบริบทของการสื่อสารของชุมชนที่เกี่ยวข้องและที่เอื้อต่อการจัดตั้งโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ดังกล่าว โดยเป็นการศึกษาจากพื้นที่ที่มีความพร้อมตามรายงานจากหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง คือ สภาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ได้แก่ พื้นที่โซนทะเลน้อยและพื้นที่โซนคาบสมุทรสทิงพระ

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนจากพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่มีความพร้อมในการให้ข้อมูลจากพื้นที่ทะเลน้อย และพื้นที่คาบสมุทรสทิงพระที่ประกอบด้วยประชาชนจากหมู่ 2 ตำบลพนาตง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง และ หมู่ 7 ตำบลท่าหิน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา รวมประชากรทั้ง 2 พื้นที่ จำนวนทั้งสิ้น 1,209 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2561)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนของประชากรจากพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาจากพื้นที่ทะเลน้อย และพื้นที่คาบสมุทรสทิงพระ โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อให้ได้เฉพาะกลุ่มคนที่เข้าถึงสื่อโทรทัศน์ มีการเปิดรับสื่อโทรทัศน์อย่างสม่ำเสมอและทำกิจกรรมร่วมกับแกนนำในพื้นที่จำนวนทั้งสิ้น 140 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณคือ แบบสอบถาม มีการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านนิเทศศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

3) วิธีการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เป็นการศึกษาทั้งบริบทและการบริหารจัดการโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จากพื้นที่ที่มีความพร้อม คือ พื้นที่ทะเลน้อย และพื้นที่คาบสมุทรสทิงพระ ประกอบด้วย

1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) คือ ผู้นำทางความคิดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจาก 2 พื้นที่ คือ พื้นที่ทะเลน้อยและคาบสมุทรสทิงพระ ประกอบด้วยนักขับเคลื่อนกิจกรรมในชุมชน จำนวน 4 คน เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐท้องถิ่น จำนวน 3 คน ตัวแทนชุมชน จำนวน 5 คน และผู้ผลิตสื่อในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จำนวน 2 คนรวมทั้งสิ้น 14 คน คัดเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบลูกบอลหิมะ (Snow Ball) จากผู้นำทางความคิดหลัก ผู้นำทางความคิดและตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (focus group interview) มีโครงสร้างข้อคำถามประกอบด้วย บริบทและสภาพปัญหาในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ความถี่ในการเปิดรับสื่อโทรทัศน์และสื่ออื่นๆ ความเข้าใจในโทรทัศน์ชุมชน รูปแบบและเนื้อหารายการโทรทัศน์ชุมชนที่ต้องการมีส่วนร่วมและแนวทางในการบริหารสถานีและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) มีโครงสร้างคำถาม

3) วิธีการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ลงพื้นที่เป้าหมายเพื่อทำการเก็บข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ระหว่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากทุกฝ่าย จาก 2 พื้นที่คือ พื้นที่ทะเลน้อย และพื้นที่คาบสมุทรสทิงพระ และสัมภาษณ์เชิงลึกอีกครั้ง (in-depth interview) จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การพรรณนาความ

เมื่อได้ข้อมูลทิวทัศน์จากทั้งสองระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยจะดำเนินการออกแบบแนวทางในการพัฒนาสถานีโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาต่อไป

ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

บริบทของชุมชนที่เกี่ยวข้องและที่เอื้อต่อการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบ

สงขลา

ผลการศึกษาวิชาลักษณะประชากรส่วนใหญ่ พบว่า ลักษณะประชากรส่วนใหญ่ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเด็กเยาวชนและกลุ่มผู้สูงอายุ สำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชนจะอยู่ในช่วงวัยเรียนซึ่งอยู่ในชุมชน อาศัยอยู่กับกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน สองกลุ่มนี้มีสถิติเท่ากัน กลุ่มผู้สูงอายุมีหลายประเภทแบ่งเป็น กลุ่มที่ทำงานของตนเองไม่สนใจเรื่องของชุมชนและมีส่วนร่วม กลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมตามความสนใจและกลุ่มนักขับเคลื่อนชุมชน ซึ่งถือเป็นจุดแข็งของชุมชนในพื้นที่ทะเลสาบสงขลา ประชากรมีอาชีพทำธุรกิจส่วนตัว อาชีพทำนา อาชีพทำน้ำตาลโตนด และอาชีพประมง บางครอบครัวทำทั้ง 3 อาชีพในพื้นที่เดียวกัน นอกจากนี้ มีอาชีพเสริมที่ได้จากการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากตาลโตนดหรือจากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นเป็นหัตถกรรมเพื่อสร้างรายได้เพิ่มและการท่องเที่ยว คนในชุมชนส่วนใหญ่จะมีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาทต่อเดือน

ตารางที่ 1 ลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้

ลักษณะประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	65	46.40
หญิง	75	53.60
อายุ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี	2	1.40
21-30 ปี	20	14.30
31-40 ปี	33	23.60
41-50 ปี	34	24.30
51-60 ปี	28	20.00
มากกว่า 60 ปี	23	16.40
การศึกษา		
ประถมศึกษา	56	40.00
มัธยมศึกษาตอนต้น	10	7.10
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	32	22.90
อนุปริญญา/ปวส.	20	14.30
ปริญญาตรี	20	14.30
ปริญญาโทขึ้นไป	2	1.40

ตารางที่ 1 ลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้(ต่อ)

ลักษณะประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพ		
ข้าราชการ	13	9.30
พนักงานบริษัท	4	2.90
ธุรกิจส่วนตัว	30	21.40
ค้าขาย	10	7.10
รับจ้าง/ลูกจ้าง	25	17.90
นิสิต/นักศึกษา	4	2.90
เกษตรกร	24	17.10
อื่นๆ (อาชีพประมง)	30	21.40
รายได้		
ไม่เกิน 10,000 บาท	84	60.00
10,001-20,000 บาท	33	23.60
20,001-30,000 บาท	22	15.70
30,001-40,000 บาท	1	0.70
40,001-50,000 บาท	0	0
มากกว่า 50,000 บาท	0	0

ผลการวิจัยปัญหาและสถานการณ์ในมิติต่างๆ ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรประมง/สัตว์น้ำ ปัญหาผลผลิตตกต่ำต้นทุนการผลิตสูง ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาความแปรปรวนอากาศและปัญหาการเคลื่อนย้ายคนวัยทำงานไปทำงานต่างถิ่น ทำให้ขาดแรงงานวัยทำงานในการขับเคลื่อนชุมชน

ตารางที่ 2 ปัญหาและสถานการณ์ในมิติต่างๆ ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ปัญหาและสถานการณ์ในมิติต่างๆ ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
น้ำท่วมซ้ำซาก	4.56	0.65
ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรประมง/สัตว์น้ำ	3.51	0.89
ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกร	3.40	0.92
ระบบนิเวศ/คุณภาพสิ่งแวดล้อมเมือง/ชุมชนเสื่อมโทรม	3.01	1.02
การบุกรุก/เสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้/ป่าต้นน้ำ/ป่าพรุ	2.91	1.20
การรุกราน/การปนเปื้อนของน้ำเค็ม	2.90	1.25
การใช้ที่ดิน/การเกษตรไม่เหมาะสม	2.66	0.97
ขาดการมีส่วนร่วม/ขาดช่องทาง/พื้นที่แสดงสิทธิชุมชน	2.61	1.02
ขาดการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาวิถีชีวิต	2.58	0.95
ภัยแล้ง	2.24	1.10
ดินถล่ม	1.34	0.78

หากแก้ปัญหาสังคมในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พบว่า ปัญหาสังคมมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อม มีการแย่งชิงทรัพยากร ส่งผลต่อความสามัคคีของคนในชุมชน เช่น การทำอาชีพหัตถกรรมกระจูดเกิดกลุ่มการแปรรูปขึ้นมากมาย แย่งพื้นที่ แย่งวัตถุดิบในการผลิต ไม่เกิดการรวมตัวและส่งเสริมร่วมกัน นอกจากนี้ ปัญหาสิ่งแวดล้อมทำให้ความสมบูรณ์เสียสมดุล สถิติพบว่า สถิตินกอพยพแต่ละปีลดน้อยลงและเปลี่ยนแปลงมากขึ้น นกบางชนิดที่เคยมากก็กลับไม่มา ลัตว์น้ำลดน้อยลง บางชนิดสูญพันธุ์ไปจากทะเลน้อย ปากอ่าวทะเลสาบสงขลาถูกปิดกั้น ทำให้สัตว์น้ำที่จะเข้ามาเจริญเติบโตในทะเลสาบสงขลาตอนกลางก็ไม่สามารถเข้ามาได้ ปัญหาน้ำเสีย น้ำตื้นเขิน วัชพืชเพิ่มขึ้น กระทั่งต่อทะเลบัวแดงที่ขึ้นชื้อและควายน้ำที่เป็นที่รู้จัก ปัญหาสังคมที่มีผลในทุกพื้นที่ คือ ปัญหายาเสพติด ผู้เสพ ผู้ค้ามียาเสพติดที่หลากหลายมากขึ้นในกลุ่มช่วงวัยที่อายุน้อยลง นอกจากนี้ ยังพบว่ามีปัญหาวัยรุ่นที่คึกคะนองและสร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชนด้วย

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ พบว่า ในพื้นที่มีกลุ่มทุนที่ได้ผลประโยชน์เอารัดเอาเปรียบคนในชุมชน แม้ว่าจะอยู่ในสภาพการรวมกลุ่มส่งเสริมอาชีพเป็นรูปธรรม ชาวบ้านรายได้และอาชีพมากขึ้นในชุมชน แต่ถ้ามองอย่างแท้จริง ชาวบ้านถูกเอาเปรียบอย่างมาก ค่าครองชีพสูงแต่รายได้ต่ำ การใช้จ่ายใช้สอยในชุมชนน้อยลง

ปัญหาเรื่องการศึกษาเด็กและเยาวชน จะมีค่านิยมเข้าศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่ในอำเภอหรือในระดับจังหวัด ทำให้ผู้ปกครองเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น โรงเรียนในชุมชนมีนักเรียนเหลือน้อยทำให้โรงเรียนเสี่ยงต่อการถูกยุบ และเยาวชนแทบไม่มีความสัมพันธ์กับชุมชนมากเท่าที่ควร นอกจากนี้ การส่งเสริมการเรียนรู้ กศน. ให้ก่อตั้งในตำบล แต่ไม่มีการส่งเสริมให้เด็กมาเรียน ในด้านภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่ที่มีจุดเด่น ที่เป็นเอกลักษณ์ และเคยสืบทอดกันมาทุกครัวเรือน

นอกจากนี้ คนในชุมชนรู้จักหันเหหนีกับความคาดหวังต่อการพัฒนาของรัฐ ที่เคยมีแผนพัฒนาพื้นที่มาก่อนหน้านี้ แต่สุดท้ายก็ไม่ได้เป็นดังคาดหวัง เช่น กรณีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยในพื้นที่ที่ก่อนหน้านี้รัฐได้แจ้งว่าจะดำเนินการก่อสร้าง แต่กลับกลายเป็นพื้นที่ไปก่อสร้างในพื้นที่อื่นแทน การก่อสร้างมหาวิทยาลัย คนในชุมชนเชื่อว่าจะทำให้คนในชุมชนมีโอกาสหางานทำได้ง่ายขึ้นและช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจในพื้นที่ นอกจากนี้ หลายโครงการของรัฐส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนลุ่มน้ำและระบบนิเวศของลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

จากบริบทของปัญหาและสถานการณ์ในมิติต่างๆ เป็นปัจจัยที่ทำให้คนในชุมชนให้ความสำคัญ ปัจจุบันมีความพยายามทำการสื่อสารผ่านช่องทางสื่อโทรทัศน์เพื่อแก้ไขปัญหาภายในชุมชน แต่ยังคงขาดความต่อเนื่องในการทำการสื่อสาร เพราะอาศัยเพียงช่องทางสื่อโทรทัศน์หลักในการสื่อสารเท่านั้น ในขณะที่เดียวกันประเด็นปัญหาดังกล่าวยังคงส่งผลกระทบต่อชุมชน ดังนั้นจึงเป็นปัจจัยที่เอื้อให้โทรทัศน์ชุมชนทำการสื่อสารปัญหาดังกล่าว เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

บริบทการสื่อสารของชุมชนที่เกี่ยวข้องและที่เอื้อต่อการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

จากผลการวิจัย พบว่า การให้คนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำความเข้าใจในโทรทัศน์ชุมชน ก่อร่างโครงสร้างองค์กรที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการได้อย่างเป็นรูปธรรม เพราะโทรทัศน์ชุมชนเป็นเรื่องใหม่ที่คนในชุมชนจะเข้ามาเป็นเจ้าของในโทรทัศน์ชุมชน จึงมีความจำเป็นต้องคิดโครงสร้างที่แกนนำและชุมชนจัดการได้อย่างมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการ เช่น การใช้วิธีการฝึกอบรม และดึงคนในชุมชนกลุ่มทุกฝ่ายร่วมกันทำงาน โดยแบ่งหน้าที่ตามทุนทางสังคมที่มีความถนัดและความต้องการการมีส่วนร่วม กลุ่มที่หลากหลายการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการผ่านฝ่ายต่างๆ ในการบริหารสถานีโทรทัศน์ชุมชน และและเปิดโอกาสคนรุ่นใหม่ในการผลิตและสื่อสาร (สื่อกลาง) ในการเชื่อมโยงปัญหาในชุมชนสู่การแก้ปัญหาโดยการสื่อสาร ควรมีความทำงานที่ช่วยเสริมสร้างทักษะให้กับคนในชุมชนในด้านต่างๆ ที่ช่วยพัฒนาสถานีฯ ดังนั้นโครงสร้างที่เหมาะสมของสถานีโทรทัศน์ชุมชนประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ชุมชนและเครือข่าย การรวมกลุ่มคนทั้งในชุมชนและเครือข่ายกลายเป็นคณะทำงาน

คนในชุมชนควรมีการประสานกัน 3 ฝ่าย คือ แกนนำผู้สูงอายุในชุมชนที่มีประเด็นนำเสนอ กลุ่มเยาวชนที่มีความสนใจและมีความสนใจในการสื่อสารภายในชุมชน และหน่วยงานรัฐภายในชุมชนที่หนุนเสริมงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์มากขึ้น

เครือข่าย ประกอบด้วย ทีมผู้ผลิตซึ่งมีประสบการณ์ในการสื่อสารทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ โดยต้นทุนของผู้ผลิตควรเป็นผู้ที่มองเห็นโอกาสในการสื่อสารภายในชุมชนและพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ ทักษะการผลิตให้กับคนชุมชน นอกจากทีมผู้ผลิตแล้ว สถานศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่ชุมชนเป็นเครือข่ายที่ควรเข้าร่วมทำงานในการพัฒนาสถานีโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เพราะสถาบันการศึกษามีความพร้อมในเรื่ององค์ความรู้ทางวิชาการที่เป็นเครื่องมือช่วยเหลือแกนนำและชุมชน อีกหนึ่งเครือข่ายที่สามารถร่วมพัฒนาสถานีโทรทัศน์ชุมชนได้คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานีโทรทัศน์หลัก หรือหน่วยงานที่ดูแลเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโทรทัศน์ชุมชนที่สามารถช่วยเหลือให้กับชุมชนได้เช่นกัน

สำหรับรูปแบบและเนื้อหารายการโทรทัศน์ชุมชน รูปแบบรายการควรมี 2 รูปแบบ คือ รายการที่มีมาตรฐานและรายการที่มีมาตรฐานผ่านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เป็นรายการที่ผู้ผลิตรายการเป็นผู้คิดประเด็น เนื้อหาและผลิตรายการเอง คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ให้ข้อมูลในการสนับสนุนประเด็น รูปแบบรายการที่กลุ่มตัวอย่างติดตามรับชมมาก คือ รายการข่าว รายการสารคดี และรายการนั่งสนทนาตามลำดับ มีกองบรรณาธิการที่ดูแลเนื้อหารายการ และมาตรฐานรายการคุณภาพปานกลาง คือ รายการสนทนาและรายการมาตรฐานรายการคุณภาพสูง คือ สารคดีชุมชน ควรผลิตเนื้อหารายการที่ทำเพื่อสังคม เกี่ยวกับเคลื่อนไหวภายในชุมชน เพื่อลดช่องว่างระหว่างวัย เศรษฐกิจภายในชุมชน แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ส่งเสริมให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหรือนำเสนอครัวเรือนต้นแบบ สภาวะสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน โดยไม่ทิ้งอัตลักษณ์ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นชนบทวัฒนธรรม และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ความเป็นมาที่มีภายในชุมชน ประวัติศาสตร์การพัฒนาชุมชน รากเหง้าของชุมชน วิถีชุมชน ภูมิปัญญาชุมชน เรื่องของทะเลสาบสงขลาและเนื้อหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน การออกแบบรูปแบบและเนื้อหารายการควรร่วมออกแบบและขอคำปรึกษาจากผู้รู้แต่ละประเด็นที่เกิดขึ้นในชุมชน มีการประชุมวางแผนจากคณะทำงานทุกเพศทุกวัย ควรมีการอบรมและพัฒนาทักษะการผลิตรายการให้แก่กลุ่มแกนนำ และคณะทำงานในพื้นที่แต่ละชุมชน

ตารางที่ 3 เนื้อหารายการสถานีโทรทัศน์ชุมชนที่ชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาต้องการ

เนื้อหารายการสถานีฯ ที่ชุมชนต้องการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
รายการที่มีเนื้อหากระทบสภาพชีวิต ความมั่นคงของชีวิต หรือภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในชุมชน	4.39	0.65
รายการที่เนื้อหาสร้างรายได้เพิ่มให้กับชุมชน	4.45	0.80
รายการที่มีเนื้อหาก่อให้เกิดสิ่งใหม่ในชุมชน	4.44	1.06
รายการที่มีเนื้อหาส่งเสริม อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีภายในชุมชน	4.39	1.08
รายการที่มีเนื้อหาแนะนำกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน	4.26	0.99
อื่นๆ	0.04	1.39

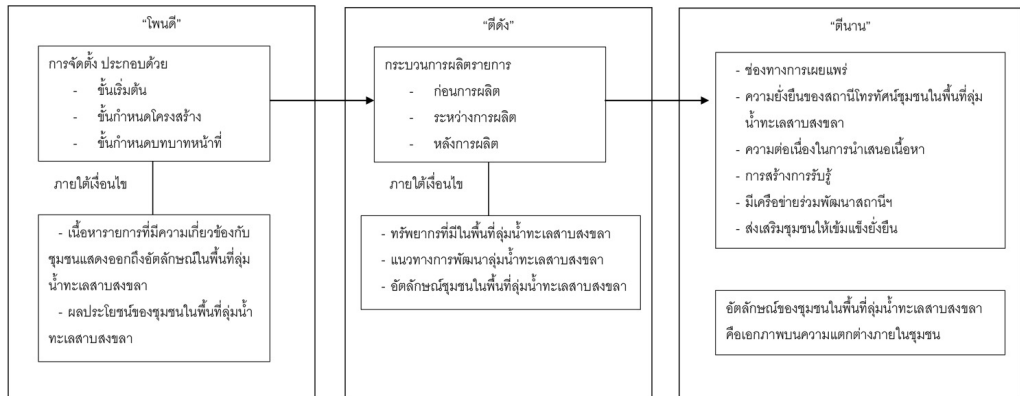
รูปแบบและเนื้อหารายการควรเกี่ยวข้องกับอาชีพ การทำมาหากิน การแก้ปัญหาท้องถิ่น กิจกรรมของชุมชน บุคคลต้นแบบที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ ออกอากาศผ่านออนไลน์ควบคู่กับถ่ายทอดเสียงผ่านวิทยุชุมชนโดยคนในชุมชนนำร่องแล้วค่อยขยายสู่ช่องทางเผยแพร่อื่นๆ

การจัดหารายได้ผ่านการประชุมร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการจัดหารายได้ให้สถานีโทรทัศน์ชุมชนดำเนินการต่อไปได้

แนวทางการพัฒนาสถานีโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ผลการวิจัย พบว่า โทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาควรสร้างความรู้ความเข้าใจกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ทั้งจังหวัดสงขลา พัทลุง นครศรีธรรมราช ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และนำเสนอโดยชุมชนสู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อยกระดับชุมชนสู่สากล ผ่านแกนนำที่เป็นตัวแทนของแต่ละพื้นที่ แกนนำต้องขยับการสื่อสารภายในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาอย่างต่อเนื่อง โดยได้ผ่านการสื่อสารด้วย

แนวคิด “โพนตี ดั่งดี ดั่งนาน” เสือนโพนที่ทำให้ชุมชนได้ยีนเสียงสัญญาณ เลี้ยงเพลพระมาแต่เหมือนแต่โบราณ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับโทรทัศน์ชุมชน ดังดีคือ โทรทัศน์ชุมชนเป็นเครื่องมือที่ทำให้ทุกคนได้รับข้อมูลข่าวสารความรู้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชน เป็นของดีในชุมชน ดังนานคือ การคงอยู่ต่อเนื่องของโทรทัศน์ชุมชนกับชุมชน ให้ชุมชนได้พึ่งพาตลอดไป

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาสถานีโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ตามแนวคิดโพนตี ดีดัง ดีนาน

ดังนั้นขั้นแรกของการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ชุมชน คือ การหาผู้ดีโพน ซึ่งในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ผู้ดีโพนคือ กลุ่มคนภาคประชาสังคมที่มีความห่วงใยและดำเนินการกิจกรรมเพื่อพัฒนาในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา กลุ่มที่มีความพร้อมและสามารถเป็นแกนนำประสานได้ทั้งหน่วยงานท้องถิ่นสถาบันการศึกษาและชุมชนรอบลุ่มน้ำ คือ สภาคณาจารย์ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เป็นองค์กรที่มีวัตถุประสงค์ของสภาคณาจารย์ต่อการประสานงานให้แต่ละพื้นที่ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และหากกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์เดียวกันมาร่วมกันทำงาน วัตถุประสงค์หลักของสภาคณาจารย์ คือ การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาศักยภาพขององค์กรชุมชนและเครือข่าย การประสานความร่วมมือกับภาคีพัฒนา ภาควิชาการ ภาคราชการ การเมืองการเป็นศูนย์สารสนเทศเสริมสร้างการเรียนรู้ ศึกษาวิจัย เผยแพร่ประชาสัมพันธ์สร้างจิตสำนึกในทุกมิติของการพัฒนาลุ่มน้ำ ติดตาม ประเมินสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาและเพื่อประสานการระดมทุนในด้านต่างๆ เพื่อใช้ในการอนุรักษ์และพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา วัตถุประสงค์ทั้งหมดเอื้อและหนุนเสริมต่อการจัดตั้งโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาอย่างมาก

โครงสร้างองค์กรควรมีบุคคลที่มีความถนัดแต่ละด้าน และนำมามาเติมเต็มซึ่งกันและกัน ผ่านการฝึกอบรมในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชุมชนได้ เช่น การบริหารจัดการคนไม่จำเป็นต้องมาการบริหารด้วยข้อมูล ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการพัฒนา และความฝ่ายที่ปรึกษา ด้านกฎหมาย ด้านการปฏิบัติการด้านการพัฒนา ด้านแหล่งทุน ด้านส่งเสริมเครือข่าย ด้านประชาสัมพันธ์องค์กร

การมีส่วนร่วม มีส่วนร่วมในการร่วมร่างกฎเกณฑ์ของสถานีโทรทัศน์ชุมชน การวางกฎเกณฑ์กติกานั้นก็ต้องเกิดจากการประชุมวางแผนและตั้งระเบียบภายใต้การเสนอและยอมรับ รับรองร่วมกันด้วยการมีส่วนร่วมในการใช้ภายใต้การร่วมกันเพื่อป้องกันเหตุการณ์ความไม่เข้าใจกันในอนาคตที่จะเกิดขึ้น

มาตรฐานรายการไม่ควรจะนำไปเปรียบเทียบกับโทรทัศน์กระแสหลัก เพราะต้องการเน้นประเด็นการสื่อสารไปยังเป้าหมายการสื่อสารมากกว่าคุณภาพการผลิต ควรเป็นการสื่อสารที่ชุมชน ชาวบ้านผลิตได้ไม่จำกัดกรอบการผลิตจนทำให้ไม่ใช้งานของชุมชน แต่จำกัดเนื้อหาและประเด็นตามความเหมาะสมจากคณะทำงานร่วม เน้นเรื่องจริยธรรมไม่กระทบสิทธิการสื่อสาร ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ส่วนเนื้อหาจากการรวบรวมข้อมูลในการดำเนินการ ที่สำคัญสามารถควบคุมเนื้อหาได้

เนื้อหารายการ เนื้อหาต้องเป็นประโยชน์ต่อคนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และสามารถพัฒนาเนื้อหาไปสู่วงกว้างให้คนนอกพื้นที่ได้เข้าใจร่วมเป็นวาระของสังคมต่อไป ดังนั้น ควรมีการอบรมเพื่อพัฒนาเนื้อหาอย่างต่อเนื่องผ่านเครือข่ายสถาบันการศึกษาและนักวิชาชีพทั้งในและนอกพื้นที่ มีการนำเนื้อหาจากการวิจัยมาย่อและนำเสนอผ่านเนื้อหารายการ กระบวนการพัฒนาเนื้อหารายการมีกองบรรณาธิการออนไลน์ กำหนดเนื้อหารายการตามวาระของพื้นที่ นอกจากนี้ มีการนำเนื้อหารายการแลกเปลี่ยนกับสถานีโทรทัศน์ชุมชนใกล้เคียง

ช่องทางออกอากาศเป็นช่องทางออนไลน์ต่างๆ ผ่านเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์

การหารายได้ของสถานีโทรทัศน์ชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เริ่มจากการลงขัน เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของร่วมกัน ในการลงทะเบียนในการความเป็นเจ้าของร่วมกันแล้วค่อยๆ ขยับในการหาวิธีการจัดการรายได้ผ่านการจัดตั้งนิติบุคคลที่หารายได้เองได้ มีการวางแผนและระดมทุนส่วนกลางในการดำเนินงาน ควรมีการจัดหารายได้จากภาษี หรืองบประมาณที่หน่วยงานส่วนท้องถิ่นเข้ามาหนุนเสริมผ่านการประชุมวางแผนและจัดงบประมาณตามวาระล่วงหน้าในปีงบประมาณและจัดทำกิจกรรมที่เกิดขึ้นได้ให้กับองค์กร

ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาสถานีโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ควรมีขั้นตอนเริ่มจากการหาผู้ติดต่อคือ แกนนำที่ทำงานขับเคลื่อนอยู่ในสมาคมพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เพราะแกนนำกลุ่มนี้กระจายตัวอยู่รอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีการรวมตัวกันทำงาน มีความเข้าใจ และพยายามทำหน้าที่ขับเคลื่อนชุมชนรอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาในการแก้ไขปัญหาของลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาอย่างต่อเนื่องทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นตามผลของการวิจัยและปัญหาใหม่ เพราะตามวัตถุประสงค์ของสมาคมพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีการติดตามประเมินผลและเฝ้าระวังสถานการณ์และการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นและที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตถูกรับรู้ผ่านสมาชิกสมาคม และหาหนทางแก้ไขผ่านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสถานีโทรทัศน์ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาควบคู่กับขยายเครือข่ายที่ตนเองมีทั้งหน่วยงานภาควิชาการ ภาคราชการและชุมชนต่อไป

ขั้นตอนต่อมาคือ การตีพิมพ์เพื่อส่งเสียงให้ทุกคนได้รับรู้ หลังจากการรวบรวมแกนนำเพื่อจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ควรดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาได้รับรู้ และทำการสื่อสารเพื่อแก้ไขปัญหาและสร้างรายได้ให้กับชุมชนผ่านช่องทางการสื่อสารออนไลน์ ซึ่งการสื่อสารจะทำการสื่อสารเป็นรายประเด็นควรนำเสนอทั้งเนื้อหาในด้านปัญหาที่เกิดขึ้นรอบลุ่มน้ำ และการเสริมสร้างรายได้เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนควบคู่กัน

จุดที่เป็นข้อได้เปรียบของสถานีโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา คือเครือข่ายที่ทำงานร่วม และแหล่งงบประมาณในการสนับสนุน เพราะในพื้นที่รอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาประกอบด้วยหน่วยงานทางวิชาการหรือสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ถึง 7 สถาบัน ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ซึ่งมีการประชุมร่วมกันเป็นเครือข่ายวิชาการในพื้นที่ลุ่มน้ำสงขลาเป็นระยะๆ ดังนั้นเครือข่ายด้านวิชาการมีความเข้มแข็งอย่างมาก ซึ่งสมาคมพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาสามารถเชื่อมโยงการทำงานกับเครือข่ายสถาบันการศึกษาได้อย่างใกล้ชิด เพราะมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่รอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา กับสถาบันการศึกษาดังกล่าว ตามความเชี่ยวชาญของนักวิชาการในแต่ละมหาวิทยาลัย

อีกหนึ่งปัจจัยที่ถือเป็นข้อได้เปรียบคือบริบทเชิงพื้นที่ เพราะพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเป็นพื้นที่ที่มีผู้คนที่อยู่อาศัยอยู่จำนวนมาก มีวิถีชีวิต การทำมาหากินที่มีความแตกต่างกันตั้งแต่ตอนบนจนถึงตอนล่างของลุ่มน้ำ วิถีชีวิตที่แตกต่างกันแต่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันทำให้ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่มีความหลากหลายทั้งวิถีชีวิต วัฒนธรรม ซึ่งสามารถนำมาเป็นประเด็นเนื้อหาที่สามารถประชาสัมพันธ์เผยแพร่เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยือนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาได้ นอกจากนี้วิถีชีวิตของคนลุ่มน้ำก็สอดคล้องกับวิถีชุมชนใกล้เคียง เช่น พื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง หรือชุมชนในพื้นที่ฝั่งตะวันตกหรือชายฝั่งทะเลอันดามัน ทั้งสามพื้นที่สามารถการเรียนรู้และใช้วิถีชุมชนกับการเตรียมความพร้อมในช่วงมรสุม ถือเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเฝ้าระวังภัยพิบัติ เป็นต้น รวมถึงลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่มีโครงการในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพื้นที่

โตนเลสาบประเทศกัมพูชาเมื่อปี 2560 ที่ผ่านมา โดยมีการนำแกนนำในพื้นที่รอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการกับแกนนำในพื้นที่โตนเลสาบ โดยมีวิทยากรที่มีประสบการณ์ในระดับนานาชาติ ประเด็นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีประเด็นการสื่อสารเรื่องราวภายในชุมชนให้คนภายนอกได้รับรู้ถือเป็นการเรียนรู้ที่สามารถมาหนุนเสริมการพัฒนาโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาได้เป็นอย่างมาก

การอภิปรายผล

บริบทของชุมชนที่เกี่ยวข้องและที่เอื้อต่อการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พบว่า พื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่มีศักยภาพในการพัฒนาโทรทัศน์ชุมชน ลักษณะประชากรที่ส่วนใหญ่มีกลุ่มเยาวชนและกลุ่มผู้สูงอายุ ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่มีผู้สูงอายุเป็นกลุ่มนักขับเคลื่อนชุมชนได้เลือกการใช้สื่อในการเผยแพร่ประเด็นปัญหา ไม่รอให้ภาครัฐเข้ามาแก้ไขปัญหา แต่เลือกที่จะทำการสื่อสารให้รัฐ คนในชุมชนและคนนอกชุมชนได้มองเห็นและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผ่านการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสมาคมพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา สอดคล้องกับแนวคิดของณัฐนันท์ ศิริเจริญ (2555) ที่มองว่า พลเมืองในปัจจุบันหรือประชาชนในยุคดิจิทัลไม่ใช่เป็นผู้รอรับบริการ (customer) แต่เป็นพลเมือง (citizens) ที่มีสิทธิและหน้าที่ในการจัดการวิถีชีวิตของตนเอง ภายใต้ผลประโยชน์ของส่วนรวม

ปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ชุมชนคือ มีภาคประชาสังคมในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่รวมตัวกันภายใต้สมาคมพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา สอดคล้องกับแนวคิดของการจัดตั้งพะเยาทีวี (ภัทรา บุรารักษ์, 2558) ที่จัดตั้งจากกระบวนการกลุ่มคนที่มีความสนใจและต้องการเห็นการพัฒนาในชุมชนของตนเองและขยายความร่วมมือทำงานเพื่อสื่อสารประเด็นต่างๆ ภายในชุมชน ร่วมกันกับนักวิชาการ นักพัฒนา นักธุรกิจ สื่อมวลชน และคณะสงฆ์

พฤติกรรมในการเปิดรับสื่อของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เปิดรับสื่อโทรทัศน์ สื่อบุคคล และสื่อออนไลน์มากที่สุด ตามลำดับ สอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรมที่พบว่า ศูนย์วิจัยลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2558) ได้จัดทำสื่อโทรทัศน์และสื่อออนไลน์ที่คณะทำงานลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเคยจัดทำและเผยแพร่ถือเป็นสื่อที่นำเสนอวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเด็นสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี ในขณะที่สื่อท้องถิ่นในพื้นที่ที่มีการนำเสนอข่าวสารในพื้นที่ มีการเปิดประเด็นชุมชนต้นแบบอยู่บ้าง รวมถึงมีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่เช่นกัน

รูปแบบและเนื้อหารายการควรเกี่ยวข้องกับการสร้างรายได้ให้กับชุมชน กิจกรรมของชุมชน บุคคลต้นแบบที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาอาชีพและรายได้ออกอากาศผ่านออนไลน์ควบคู่กับถ่ายทอดเสียงผ่านวิทยุชุมชนโดยคนในชุมชนนำร่องแล้วค่อยขยายสู่ช่องทางเผยแพร่อื่นๆ สอดคล้องกับคุณลักษณะของสื่อชุมชน (กาญจนา แก้วเทพ, 2543) รูปแบบและเนื้อหารายการของโทรทัศน์ชุมชนต้องเกิดขึ้นและดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และสื่อชุมชนเน้นการปรับปรุงสื่อให้เหมาะสมสำหรับประโยชน์การใช้งานของชุมชน

แนวทางในการบริหารจัดการเพื่อการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พบว่า กระบวนการคือการทำความเข้าใจในโทรทัศน์ชุมชน การกำหนดแกนนำในแต่ละพื้นที่รอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาและการใช้แนวคิดโหนด ดีดิง ดินาน สอดคล้องกับแนวคิดกลยุทธ์โทรทัศน์ชุมชนของเอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ ประกอบด้วย 1) การทำความเข้าใจในสิทธิที่ชุมชนได้รับผ่านสื่อโทรทัศน์ชุมชน ความเข้าใจในสื่อโทรทัศน์ชุมชน 2) การรับรู้ถึงสารของโทรทัศน์ชุมชน 3) สารที่ส่งออกจะผลิตเนื้อหาอะไร 4) การรู้ว่าควรนำเสนออะไร รวมถึง 5) รู้จักสังคมและชุมชนเพียงพอที่จะดำเนินการชุมชนให้ก้าวเดินต่อไป

ผลการวิจัยในประเด็นโครงสร้างองค์กรสอดคล้องกับแนวคิดของ สุภนันท์ ฤทธิมนตรี และนิติดา แสงสิงแก้ว (2558) ที่อธิบายหลักการของแนวคิดการจัดการคุณภาพแบบทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Management: TQM) ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ชุมชนพะเยาทีวี ในประเด็นปัจจัยเชิงโครงสร้างและการบริหารจัดการ โดยการบริหารงานที่เอื้อต่อการมีผลต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้ 1) โครงสร้างองค์กรและรูปแบบการดำเนินการที่ให้ผู้ชมหรือคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกระดับ ตั้งแต่

มีสภาผู้ชม และเป็นตัวแทนในการบริหารสถานี เพื่อขับเคลื่อนประเด็นและวาระของสถานี 2) การบริหารงานด้านบุคคลที่มุ่งเน้นเปิดโอกาสในคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบอาสาสมัคร และพนักงานประจำเพื่อรับผิดชอบงานในส่วนต่างๆ ของสถานี 3) การบริหารงานด้านการเงิน ด้วยสถานีโทรทัศน์ชุมชนสามารถทำได้เพียงพอต่อการใช้จ่ายภายในสถานี ไม่ได้มุ่งแสวงหาผลกำไร ทำให้หารายได้ผ่านการรับเงินบริจาคหรือเงินสนับสนุนจากชุมชน และ 4) การบริหารงานด้านอุปกรณ์ จะต้องได้รับการสนับสนุนจากอาสาสมัครซึ่งอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

การมีส่วนร่วม ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมร่างกฎเกณฑ์ของสถานี กฎเกณฑ์ที่กติกานั้นก็ต้องเกิดจากการประชุมวางแผนและตั้งระเบียบภายใต้การเสนอและยอมรับ รับรองร่วมกันด้วย การมีส่วนร่วมในการใช้จ่ายได้การร่วมกันเพื่อป้องกันเหตุการณ์ความไม่เข้าใจกันในอนาคตที่จะเกิดขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของสิงคาล (Singhal, 2001) ได้นำเสนอแนวคิดของระดับการมีส่วนร่วม ซึ่งดัดแปลงมาจากแนวคิดของเดเนกรีและคณะ (De Negri et al) ที่ช่วยให้การมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านการสื่อสาร แนวคิด 6 CS ของสิงคาล (Singhal) ประกอบด้วย 1) การร่วมตัวเลือกหรือตัวแทน (co-option) 2) การปฏิบัติตาม (compliance) 3) การให้คำปรึกษา (consultation) 4) การให้ความร่วมมือ (cooperation) 5) การเรียนรู้ร่วมกัน (co-learning) และ 6) การลงมือทำร่วมกัน (collective action)

ช่องทางออกอากาศเป็นช่องทางออนไลน์ต่างๆ ผ่านเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ สอดคล้องกับแนวคิดพื้นที่สาธารณะของฮาเบอร์มาส (Habermas) เลนนอกซ์ เอส (Lennox, S.) และเลนนอกซ์ เอฟ (Lennox, F.) (1974) ที่กล่าวว่า พื้นที่สาธารณะ คือ ขอบเขตทางสังคมที่เปิดพื้นที่ให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและยังสอดคล้องกับแนวคิดของบัทช์ (Butsch, 2011) ที่กล่าวว่า อุตสาหกรรมสื่อค่อยๆ เปลี่ยนแปลงตัวเอง และไม่ยึดติดเพียงแค่สื่อเพียงสื่อเดียว แต่มีความหลากหลายในช่องทางที่หลากหลาย ทำให้สื่อไม่มีขอบเขต เช่นเดียวกับสถานีโทรทัศน์ชุมชนซึ่งแม้ ณ เวลานั้นจะยังไม่มียุทโธปกรณ์ทางโครงข่ายโทรทัศน์ภาคพื้น แต่สามารถออกอากาศได้ผ่านทางช่องสื่อออนไลน์ และปรับรูปแบบไม่เพียงแต่เพชบุ๊กและ ยูทูบเพียงอย่างเดียว แต่สามารถผลิตคลิปข่าวผ่านทางช่องทางออนไลน์ได้ด้วยเช่นกัน การหารายได้ของสถานีโทรทัศน์ชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีแนวทางเริ่มจากการลงขันบริจาค เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของร่วมกัน แล้วหาวิธีการจัดหารายได้ผ่านการจัดตั้งนิติบุคคลที่หารายได้เองได้ มีการวางแผนและระดมทุนส่วนกลางในการดำเนินงาน มีการจัดหารายได้จากภาษี หรืองบประมาณที่หน่วยงานส่วนท้องถิ่นเข้ามาหนุนเสริมผ่านการประชุม วางแผน และจัดงบประมาณตามวาระล่วงหน้าในปีงบประมาณและจัดทำกิจกรรมที่เกิดรายได้ให้กับองค์กร รายได้ของสถานีโทรทัศน์ชุมชนต้นแบบ พบว่า มาจากการเงินอุดหนุนของสถานีฯ ซึ่งหน่วยงานรัฐบาลกลาง รัฐบาลท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณมาช่วยโทรทัศน์ชุมชนให้คงอยู่ แต่มีประเด็นที่น่าสนใจว่า หากมองแยกกลุ่มของแหล่งรายได้จาก รัฐบาลกลาง รัฐบาลท้องถิ่น และรายได้จากค่าโฆษณา พบว่า สถานีโทรทัศน์ชุมชนต้นแบบหารายได้จากค่าโฆษณามากที่สุดใน 12 ประเทศจาก 28 ประเทศ สอดคล้องกับแนวคิดของศิริมิตร ประพันธ์ธุรกิจ (สมสุข ทินวิมาน, บก., 2558) ที่แบ่งผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจโทรทัศน์ โดยมองว่าค่าโฆษณา คือแหล่งได้หลักในการหล่อเลี้ยงสถานีโทรทัศน์ให้ดำเนินงานต่อไปได้ และสอดคล้องกับแนวคิดการขยายและการกระจายตัวของโทรทัศน์ชุมชนของ สเตราเบอร์ และคณะ (Strubhaar, et al., 2013) ที่กล่าวถึงการกระจายตัวของโทรทัศน์ท้องถิ่นว่า มีรูปแบบของการขยายตัวในแง่ของการสร้างกลุ่มหุ้นส่วนร่วมในการดำเนินการ กล่าวคือ เป็นการทำงานร่วมกันของสถานีโทรทัศน์ชุมชนกับกลุ่มที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน เช่น วิสาหกิจชุมชน ผ่านการสื่อสารในช่องทางที่โทรทัศน์ชุมชน เพื่อทำให้วิสาหกิจชุมชนเหล่านั้นขายสินค้าได้เพิ่มมากขึ้น เมื่อเศรษฐกิจชุมชนอยู่ได้ สถานีโทรทัศน์ชุมชนก็ย่อมอยู่ได้ด้วยเช่นกัน

จากผลการวิจัยและการอภิปรายผลข้างต้น ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานีโทรทัศน์ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

จากการลงพื้นที่วิจัยพบว่า ชุมชนยังมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโทรศัพท์ชุมชนน้อยมาก เกิดความเข้าใจผิดกับโทรศัพท์ชุมชน หลายคนมองว่ามีความคล้ายคลึงกับวิทยุชุมชนและมีอีกหลายคนมองว่าโทรศัพท์ชุมชนจะเป็นเครื่องมือของผู้มีอิทธิพลในพื้นที่เช่นเดียวกับวิทยุชุมชน ความเข้าใจผิดอีกประการคือชุมชนแยกแยะไม่ออกว่า อะไรคือโทรศัพท์ดิจิทัล อะไรคือโทรศัพท์ดาวเทียมและอะไรคือความต่างระหว่างโทรศัพท์ชุมชนกับโทรศัพท์ท้องถิ่น ซึ่งคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ หรือ กสทช. ควรเร่งสร้างความเข้าใจในความต่างของประเภทของสื่อโทรศัพท์ในเวลานี้

นอกจากนี้ กสทช. ควรสร้างองค์ความรู้ให้ชุมชนรู้จักสิทธิในการสื่อสารของคนในชุมชน แนวคิดต่างๆ ของโทรศัพท์ชุมชนที่คนในชุมชนสามารถเรียนรู้ได้และทำได้จริง การรู้เท่าทันการใช้เครื่องมือสื่อเพื่อสร้างเนื้อหาในชุมชน รวมถึงการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการพัฒนาสถานีโทรศัพท์ชุมชนต่อไป เพราะถึงแม้ว่า ณ เวลานี้โทรศัพท์ชุมชนในระบบโทรศัพท์ดิจิทัลยังไม่เกิด แต่ กสทช. ควรให้การสนับสนุนเพิ่มเติมแก่พื้นที่ที่มีความสนใจในการก่อรูป พัฒนาตนเองจนกลายเป็นสถานีโทรศัพท์ชุมชนในทุกพื้นที่ของประเทศไทย ผ่านการออกอากาศผ่านช่องทางอื่นๆ เช่น ช่องทางออนไลน์ที่มีผู้ติดตามใช้สื่อดังกล่าวเพิ่มขึ้นๆ ทุกวัน

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรเก็บข้อมูลจากประชากรในพื้นที่อื่นๆ ซึ่งมีความหลากหลายในแง่เพศ อายุ อาชีพ ปัญหาและสถานการณ์ในมิติต่างๆ พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ความต้องการและการหาแนวทางในการพัฒนาสถานีโทรศัพท์ชุมชน ฯลฯ เพื่อได้แนวทางในการพัฒนาสถานีโทรศัพท์ชุมชนในพื้นที่อื่นๆ ก่อให้เกิดการขยายตัวของสถานีโทรศัพท์ชุมชน ของชุมชน โดยชุมชน เพื่อประโยชน์ของชุมชนเพิ่มมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2543). *สื่อเพื่อชุมชน: การประมวลองค์ความรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ณัฐพงศ์ สุขไสด, และชจิตชัญญ์ กิจวิสาละ. (2560). การผลิตสื่อชุมชนบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมและสำรวจชุมชน. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการวางแผน การออกแบบและการผลิตสื่อชุมชน* (น. 5-13). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณัฐนันท์ ศิริเจริญ. (2555). *การใช้สื่อบูรณาการเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย*. สืบค้น 30 พฤศจิกายน 2560, จาก https://www.researchgate.net/publication/256372503_karchisuxbunmakarpeuxsrankhwampenphlmeuxngkabsnakhtprachathiptythy_The_Use_of_Integrated_Media_for_Building_Citizenship_towards_The_Future_of_Thai_Democracy
- ภัทรา บุรารักษ์. (2558). *บทเรียนจากการทดลองดำเนินการโทรทัศน์ บริการชุมชนในประเทศไทย: Lesson learnt from Community TV management in Thailand*. สืบค้น 9 สิงหาคม 2559, จาก <https://www.academia.edu/23932726>
- ศูนย์วิจัยชุมชนฯทะเลสาบสงขลา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (ม.ป.ป.). *โครงการพัฒนาสื่อความรู้ ความรักและความห่วงใยชุมชนทะเลสาบสงขลา*. สืบค้น 9 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://www.slb-media.psu.ac.th/>
- ศิริมิตร ประพันธ์ธวัช. (2558). *ธุรกิจโทรทัศน์*. ใน *สมสุข หินวิมาน* (บ.ก.), *ธุรกิจสื่อสารมวลชน* (น. 378-387). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภานันท์ ฤทธิมนตร์, และนิธิดา แสงสิงแก้ว. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดขึ้นของทีวีชุมชนในระบบดิจิทัล ศึกษากรณีพะเยาทีวีชุมชน. *วารสารวิจัยบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์*, 1(1), 17-31.
- เลวี กลิ่นจันทร์. (2558). *ความเคลื่อนไหว วิถีชีวิตชุมชนทะเลสาบสงขลา*. สืบค้น 9 พฤศจิกายน 2559, จาก slbact.org/paper/60+&cd=4&hl=th&ct=clnk&gl=th
- อิสระ ไพรพ่ายฤทธิ์. (2556). *ทีวีดิจิทัล: อะไรคือทีวีดิจิทัลและกระบวนการให้ใบอนุญาตของ กสทช.* สืบค้น 16 กุมภาพันธ์ 2559, จาก <http://www.siamintelligence.com/digital-tv-nbtc-process/>
- เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์. (2560). *ปรัชญาและวิวัฒนาการของสื่อชุมชนจากวิทยุชุมชนจนถึงทีวีชุมชน กระบวนการวางแผนและยุทธศาสตร์สื่อชุมชน (ทีวีชุมชน)*. ใน *การประชุมคณะกรรมการและที่ปรึกษาโครงการทีวีชุมชนอันดามันมั่นคง* 27-28 มิถุนายน 2560 ณ วิทยาลัยชุมชนพังงา วิทยาเขตตะกั่วป่า อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา
- Butsch, R. (2011). Audiences and publics, media and public spheres. In Nightingale, V. (Ed.), *The Handbook of Media Audiences*. UK: Wiley-Blackwell.
- De Negri, B., Thomas, E., Illinikumugabo, A., Muvandi, I., Amp; & Lewis, G. (1998). *Empowering communities: Participatory techniques for community-based programme development. Volume 1(2): Trainer's Manual* (Participant's Handbook). Nairobi, Kenya: The Centre for African Family Studies in collaboration with the Johns Hopkins University Center for Communication Programs and the Academy for Educational Development. (Training Manual).
- Habermas, J., Lennox, S., & Lennox, F. (1974). *New German critique*. Retrieved December 21, 2017, from <http://www.jstor.org/stable/487737>.
- Singhal, A. (2001). *The participatory continuum*. Retrieved August 6, 2017, from https://www.researchgate.net/publication/228390792_Facilitating_Community_Participation_Through_Communication
- Straubhaar, J., LaRose, R., & Davenport, L. (2013). *Media now: Understanding media, culture and technology* (7th ed.). Boston: Wadsworth.

ปัจจัยที่มีผลต่อความภักดีในการซื้อสินค้าและบริการผ่านออนไลน์ของคนเจนเอเรชั่นเอ็กซ์

FACTORS INFLUENCING CUSTOMER LOYALTY TOWARD ONLINE SHOPPING OF GENERATIONS X

Received: November 20, 2019

Revised: March 2, 2020

Accepted: March 4, 2020

ธิดา ینگคสฤณี*

Thida Ingkasarit*

ฉัตรพล ไชแสงทอง**

Chatpol Kaisangthong**

* อาจารย์ คณะการจัดการธุรกิจและการเงิน มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

* Lecturer Faculty of Business Administration, Rattana Bundit University

* Email: thida_i@yahoo.com

**ผู้เชี่ยวชาญพิเศษคอมพิวเตอร์ บริษัท ลูเมนต้า อินเตอร์เนชั่นแนล (ประเทศไทย) จำกัด

** IT Desktop Specialist of Information Technology Lumentum International (Thailand) Co., Ltd.

** Email: chatpol@gmail.com